

Rechtvaardigheid: antwoord op de maatschappelijke onvrede

Op allerlei plaatsen kun je de vraag vernemen of er een antwoord is op de politieke en maatschappelijke onvrede waarvan de uitslag van de verkiezingen voor de Provinciale Staten vorige maand de uitdrukking was.

Voorlopig is het gebleven bij de vraag; een begin van een antwoord heb ik nog niet gezien. Daarom doe ik, hoe riskant het ook is, een poging om zo'n begrip te lanceren, en een beetje in te kleuren. Dat begrip is *rechtvaardigheid*.

Rechtvaardigheid

Rechtvaardigheid zou als begrip wel eens de oplossing kunnen zijn voor de malaise waar ons land na de verkiezingen van maart 2023 in terecht is gekomen. Het is een overkoepelend begrip, dat ons kan uittillen boven de waan van de dag en de noodzaak om steeds een politiek antwoord te geven op de vragen die zich aandienen. Je hoeft dus niet in je partijprogramma te kijken om te zien wat je van een bepaald probleem moet vinden; het enige wat je hoeft te doen is steeds weer de vraag stellen of het rechtvaardig is wat er gebeurt.

Rechtvaardigheid:
meer dan recht!

Rechtvaardigheid is een mindset. Het is een combinatie van wijsheid, ervaring en inzicht. Het is een begrip dat alle partijen en partijbelangen kan overstijgen. Binnen iedere partij kan iedereen zich de vraag stellen of het probleem wel op rechtvaardige wijze is aangepakt.

Rechtvaardigheid zit in de manier waarop een regering degenen die haar gekozen hebben, behandelt; in de prioriteit die hoort te liggen bij de mensen die van politieke bescherming afhankelijk zijn, en daar de laatste jaren ontzettend in beschaamd zijn; in de verhouding tussen de giga-bedrijven en de alleenstaande moeder of het gewone gezin.

Wijsheid,
ervaring,
inzicht

Centraal thema in de politiek

Rechtvaardigheid zou je tot centraal thema in de politiek en het openbaar bestuur kunnen maken. Dan moet je vervolgens voor principiële discussies niet terugdeinzen. Met zo'n begrip wil je immers een totale vernieuwing realiseren, en dan is er geen enkel onderwerp dat daarbuiten valt. Grote vragen van het markteconomisch denken en het neo-liberalisme komen om de hoek kijken. Bij allerlei onderwerpen moet de vraag gesteld kunnen worden, of het wel rechtvaardig is. En dan moet je niet ophouden bij de portemonnee van het individu of van de staat, maar verder kijken dan alleen de financiële component van dat beleid. Is het rechtvaardig dat de overheid die toeslagenouders gedupeerd heeft, zelf bepaalt of en hoeveel die ouders terugbetaald krijgen?

Is het rechtvaardig dat een overheid via de belastingen kapitalen verdient met de verhoging van de energieprijzen, terwijl ze daar geen enkele invloed op heeft?

Meer dan bescherming van de zwakken

Rechtvaardigheid gaat ook verder dan bescherming van de zwakken. Dat laatste zou bij alle partijen al bovenaan moeten staan, omdat de politiek daar zo ongeveer in de eerste plaats voor bestaat. Maar rechtvaardigheid is meer dan dat. Een oud verhaal als voorbeeld.

Dat verhaal gaat over een paar goden die op aarde komen om te onderzoeken hoe het met de rechtvaardigheid in een bepaalde stad gesteld is.

Rechtvaardigheid in Sodom

Ze verzamelden wat inlichtingen bij iemand die vlak bij die stad woonde. Nee, zeiden de goden, als er vijftig rechtvaardige mensen in die stad wonen, zullen we niks doen. Okee, ook niet als het er maar vijfenveertig zijn. Of veertig. Of dertig. Of, uiteindelijk, al zijn het er maar tien. Maar zelfs dat minimum werd niet gehaald. Het aantal rechtvaardigen in die stad was niet noemenswaard.

Als die goden als doel hadden om het aantal zwakkeren in die stad te beschermen, dan zou hun missie en de uitwerking ervan er totaal anders uitgezien hebben.

Daarom: *rechtvaardigheid* is iets anders dan bescherming van de zwakkeren. Die bescherming van de zwakkere is een heel belangrijk onderdeel van een rechtvaardige samenleving, misschien wel hét belangrijkste onderdeel. Maar het valt er niet mee samen. In een wereld vol rechtvaardige mensen is het niet eens nodig dat de zwakkere een aparte bescherming krijgt van de politiek.

Wijsheid en inzicht

Rechtvaardigheid is ook niet hetzelfde als het bestrijden van onrecht, hoe belangrijk dat ook is. Binnen ons rechtssysteem gebeurt het met enige regelmaat dat een rechter een uitspraak doet, die volgens wet- en regelgeving klopt, maar toch niet rechtvaardig is. Rechtvaardigheid is, zo zou je kunnen zeggen, de optelsom van het heersende recht + wijsheid + inzicht + grote afstand tot de waan van de dag.

Nader invullen: wie helpt mee?

Theologen en filosofen zijn nodig om het concept nader in te vullen. Misschien is dit wel een voorstel waarmee we op weg kunnen, niet zozeer naar een rechtvaardiger wereld, maar een wereld die gekenmerkt wordt door dit ene begrip: *rechtvaardigheid*.

Reacties, aanvullingen, vragen, opmerkingen: allemaal welkom in de comments. Laten we er iets moois van maken!

Jan de Visser